

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 5.10.2007
COM(2007) 584 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI
PARLAMENTNEK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK
ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

Az üzleti kudarc miatti megbélyegzés ellen – az újrakezdés politikájáért

A lisszaboni növekedési és foglalkoztatási partnerség megvalósítása

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI
PARLAMENTNEK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK
ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

Az üzleti kudarc miatti megbélyegzés ellen – az újrakezdés politikájáért

A lisszaboni növekedési és foglalkoztatási partnerség megvalósítása

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS	3
2.	a kockázatvállalás és az üzleti bukás a társadalmunk elengedhetetlen velejárója	3
2.1.	Az üzleti megújulás a piacgazdaság része	3
2.2.	A csőd egyben esély is	4
3.	a második esély politikája felé	5
3.1.	Közmegítélés, oktatás és a médiák.....	6
3.2.	A fizetésektelenségről szóló jogszabályok szerepe.....	7
3.3.	A veszélyben lévő vállalkozások aktív támogatása	9
3.4.	Az újrakezdők aktív támogatása	10
4.	Következtetés	11
Táblázat: JELENLEGI HELYZET A TAGÁLLAMOKBAN.....		12

1. BEVEZETÉS

2005 februárjában a Bizottság a lisszaboni menetrend újraindítását javasolta, amelynek keretében az Európai Unió erőfeszítései két fő feladatra összpontosulnak: a gyorsabb és tartósabb növekedés megvalósítására valamint több és jobb minőségű munkahely megteremtésére. Ezeket a célokat csak a kis- és középvállalkozások (kkv.-k) számára kedvezőbb környezet és vállalkozóbarátabb kultúra megteremtésével lehet elérni¹.

A **vállalkozói lét** önmagában is kockázatos; önbizalomra és önállóságra van szükség hozzá, valamint bizonyos fokú kockázatvállalásra, mivel a vállalatalapítás, az üzleti siker és kudarc a piacgazdaság elválaszthatatlan része. Ennek ellenére a vállalkozások megértésének általános hiánya miatt a társadalmi köztudat az üzleti nehézségeket vagy az esetleges üzleti kudarcot még nem tartja normális gazdasági eseménynek és az újrakezdés lehetőségének.

A Bizottság úgy véli, hogy a veszélyben lévő vállalkozásokat jobban támogató környezet a megelőzhetné a kudarcot. Továbbá az üzleti kudarc negatív következményeinek és negatív megítélésének enyhítése elősegítené a kreativitás optimálisabb felhasználását Európában, serkentené a vállalkozói kedvet, valamint előmozdítaná az innovációt és a munkahelyteremtést. A **vállalkozóbarátabb társadalmi légkör kialakítását** az is elősegítené, ha kizárólag a csalárd és bűnözői magatartást ítélnék el. Ezért a Bizottság felkéri a tagállamokat és az üzleti szférát, hogy folytassák a kockázatot vállaló, illetve az üzleti kudarcot már elszenvedett vállalkozókat jobban támogató környezet megteremtéséért tett munkájukat, hogy az EU a vállalkozások és az újrakezdés szempontjából dinamikusabb helyé váljon,

2. A KOCKÁZATVÁLLALÁS ÉS AZ ÜZLETI BUKÁS A TÁRSADALMUNK ELENEDHETETLEN VELEJÁRÓJA

2.1. Az üzleti megújulás a piacgazdaság része

A vállalatok 50 %-a nem éli túl az első öt évet. A vállalatok éves átlagos megszűnési rátája 7 %-os a 25 tagú EU-ban². A vállalatok megszüntetését a közgazdasági irodalom a globális gazdaság fejlődésével összeegyeztethetőnek tartja, amelyet az Európai Kisvállalkozási Charta is elismer³. Ezért az alacsony túlélési ráta nem ok az aggodalomra – annak a folyamatnak a része, amelynek során a vállalkozók reagálnak a piaci körülményekre, és új cégeket indítanak. Egy közelmúltban készült OECD-tanulmány szerint a vállalatok négy éven túli túlélési rátája az Egyesült Államokban még alacsonyabb, mint a kontinentális Európa országaiban⁴, ami azt szemlélteti, hogy a vállalatok megszűnése összeegyeztethető a **gazdasági dinamikával**. Okunk van azt hinni, hogy a növekvő globális verseny a vállalkozókat, gyorsabb és rugalmasabb reagálásra kényszeríti, akár a vállalkozásuk bezárása és egy újabb indítása árán is. A statisztikai adatok szoros összefüggést mutatnak a piacra történő belépéseket és

¹ *Modern KKV-politika a növekedésért és a foglalkoztatásért*, Európai Bizottság, COM(2005)551 végleges, 2005.11.10.

² *European business (Európai vállalkozások) Tények és adatok 1995–2004. évi adatok*, Eurostat 2006.

³ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/cip/index_en.htm.

⁴ *The sources of economic growth in OECD countries* (A gazdasági növekedés forrása az OECD-országokban); OECD, 2003 és *Business Demography: growth in the population of enterprises* (Vállalati demográfia: és a vállalatok számának növekedése) Eurostat, Statistics in focus No 48/2007

elhagyásokat mérő mutatók között az EU-ban és az USA-ban, ami arra enged következtetni, hogy létezik egy folyamatos „alkotó rombolás”, amelynek során az alacsony termelékenységű vállalatok elhagyják a piacot, és újak lépnek helyükre.

2.2. A csőd egyben esély is

Az összes vállalatbezárás közül a csődeljárások 15 %-ot⁵ tesznek ki, míg a vállalatalapítók 11–18 %-a átélt már valamilyen üzleti kudarcot⁶. Bár van összefüggés a gazdasági ciklus és a fizetési képtelenségi esetek száma⁷ között, csődeljárások még magas GDP-növekedés idején is előfordulnak. Alapos ok van azt hinni, hogy a csődeljárás lényegében a vállalkozások megújulásának következménye: **a csődeljárásoknak csak 4-6 %-a alapul csaláson**⁸.

Ennek ellenére a gazdasági életben bekövetkező üzleti kudarc szerepét társadalmunk nem érti meg. A közvélemény az üzleti kudarcot személyes tehetetlenség vagy csalás számlájára írja. Az Európai Unióban a megbélyegzés áthatja az üzleti életet, a jogszabályokat, valamint a kulturális és társadalmi köztudatot. Ez szükségtelen akadályokat gördít az újrakezdést választó vállalkozók elé. Az újrakezdők teljesítményének ismerete ellenére, a vevők ódzkodnak a rendelésfeladásától, a finanszírozók pedig a befektetésektől. Az EU polgárainak 79 %-a⁹ állítja, hogy **lehetőséget adna az újrakezdéshez** azoknak, akik előzőleg kudarcot vallottak. De a „gyakorlatban” a hozzáállás igencsak megváltozik: Az európaiak 47 %-a¹⁰ nem szívesen rendelne egy előzőleg csődbe ment vállalattól, 51 %-uk¹¹ pedig soha nem fektetne egy pénzügyi nehézségekkel küzdő vállalatba.

A rendelkezésre álló elemzések azt is bizonyítják, hogy a **kudarcot vallott vállalkozóknak** csak kis része **próbálkozik az újrakezdéssel**¹², annak ellenére, hogy a volt vállalkozók nagy részének még mindig van vállalkozói ambíciója¹³, valamint a fiatalok reménykednek a második esélyben¹⁴. Ez elsősorban azért van így, mert a fizetési képtelenség különlegesen nagy **hatással van** magukra a **vállalkozókra**. A csődbe jutottak körülbelül egyharmada eladja a házáat, és az esetek 25 %-ban a negatív hatások más családtagokra is kiterjednek. Az üzleti kudarc feszültséggel teli helyzet, ami az esetek 15 százalékában¹⁵ a párkapcsolat felbomlásához vezet.

⁵ A.C.P. de Koning, *Business failure and entrepreneurship in international perspective* (Üzleti bukás és vállalkozói szellem nemzetközi távlatban), EIM Small Business Research and Consultancy, 1999

⁶ Kreditanstalt für Wiederaufbau Bank Group 2007, Mittelstandsmonitor 2007, <http://www.ifm-bonn.org/presse/mimo-2007.pdf>.

⁷ A vállalatok fizetési képtelenségének meghatározása az egyes országokban eltérő, ezért az adatok összehasonlítása nehézkes.

⁸ Ez az érték Olaszországban és az Egyesült Királyságban 3-4 %-ra tehető, Ausztriában 7 %-ra (2003-2006 évi nemzeti statisztikák)

⁹ Flash Eurobarometer 192(2007)

¹⁰ Flash Eurobarometer 146(2004)

¹¹ Lásd a 9. lábjegyzetet

¹² G. Metzger, *After life – who takes heart for restart?* ZEW Vitairat 06-038, 2006

¹³ E. Stam, D. B. Audretsch and J. Meijaard, *Renasant Entrepreneurship*, ERIM, 2006.

¹⁴ 2005-ben a Junior Achievement-Young Enterprise által végzett közvélemény-kutatás szerint, amelynek során 18 EU-tagállam és 7 kelet-európai és balkáni országban kérdezték meg a fiatal európaiakat, 58 %-uk válaszolta, hogy ha vállalat alapítása kudarcot vallana, másodszor is megpróbálná.

¹⁵ R. Blom, *Faillissement - oorzaak en gevolg*, Graydon, 2004.

Ráadásul a kudarcot szenvedett vállalkozóknak még mindig olyan környezettel kell szembenéznük, amely alábecsüli az üzleti kudarc nyomán létrejött új lehetőségeket. A bizonyítékok arra engednek következtetni, hogy a kudarcot szenvedett vállalkozók **tanulnak a hibáikból**, és másodszorra már általában sikeresebbek¹⁶. Az újrakezdők általában **gyorsabb növekedést** könyvelnek el, mint az újonnan alapított vállalatok¹⁷ és kezdő vállalkozásaik öt év utáni túlélési aránya kedvező. A sikeres vállalkozó profiljáról szóló kutatások azt mutatják, hogy 18 százalékuk már vezetett vállalkozást, 6 százalékuk kettőt is vagy annál többet¹⁸.

Végső soron a fizetéseképtelenség ugyan a gazdasági élet része, de hatása kedvezőtlen a munkahelyekre, fogyasztókra, valamint az állami és magán hitelezőkre. 2006-ban körülbelül 135 000 **vállalati fizetéseképtelenség fenyegette** 1,4 millió (2005-ben 1,5 millió) alkalmazott munkáját az EU-15 országaiban, és a magánszemélyek fizetéseképtelensége egyedül Németországban és az Egyesült Királyságban 237 000 esetet számlált¹⁹. Ugyanabban az évben Ausztriában az alkalmazottakkal szemben fennálló tartozás 243 millió EUR volt. Az egyéb **kifizetetlen tartozások** vonatkozásában Németországban az adósok 50 %-a működő vállalat és egyéni vállalkozó volt. Franciaországban, ahol a fizetéseképtelenség miatt indított eljárások **éves költségét** 13,7 milliárd euróra teszik, a kifizetetlen tartozások körülbelül 55–60 %-a az **adóhatóságokkal és a társadalombiztosítási hatóságokkal** és bankokkal szemben fennálló tartozás, ez az arány a csődbe ment szolgáltató cégek esetében 70–80 %²⁰. Németországban a kifizetetlen tartozások 31,1 milliárd eurót tettek ki 2006-ban. (2005-ben 37,5 milliárdot, 2004-ben 39,4 milliárdot), Olaszországban 2004-ben 9,6 milliárdot, Finnországban 2003-ban 1,37 milliárdot. **A csődeljárásból eredő költségek nagy része csökkenthető volna, ha a veszélyben lévő vállalatok több segítséget kapnának, valamint a csődeljárás bekövetkezte esetén megkönnyítenék az újrakezdést.**

3. A MÁSODIK ESÉLY POLITIKÁJA FELÉ

A veszélyben lévő vállalatok ügyének felkarolása és az üzleti kudarc negatív hatásainak kiküszöbölése céljából a Bizottság 2001-ben megkezdte egy új szakpolitika megteremtését, amelyet később a **vállalkozói cselekvési terv**²¹ keretében folytatott. Az ezen szakpolitika iránti elkötelezettségét a Bizottság a 2005-ben közzétett **Modern KKV-politika**²² révén újította meg. A Bizottság elsősorban a csődeljárások javításának szükségességét jelezte. A

¹⁶ *Facing the challenge - The Lisbon strategy for growth and Employment*, report from the High Level Group chaired by Wim Kok (Szembenézni a kihívással - Lisszaboni stratégia a növekedésért és foglalkoztatásért, a Wim Kok által vezetett Magasszintű Csoport jelentése) 2004 vagy I. Ekanen és P. Wyer, *A fresh start and the learning experience of ethnic minority entrepreneurs*, International Journal of Consumer Studies 31 (2), 144–151, 2007. Wyer: Újrakezdés és az etnikai kisebbséghez tartozó vállalkozók tanulsága, Fogyasztóvédelmi tanulmányok 2007. 31 (2) 144–151

¹⁷ *Global Benchmark Report 2006 – Ready for globalisation?*, Confederation of Danish Industries, (2006–2006-os összefoglaló jelentés – Készen állnak a globalizációra? Dán iparosok szövetsége, 2006)

¹⁸ *The profile of the successful entrepreneur. (A sikeres vállalkozó profilja.) Results of the survey "Factors of Business Success"*, Eurostat, Statistics in focus 29/2006. („Az üzleti siker tényezői” című felmérés eredményei, Eurostat, Statisztika a fókuszban 29/2006).

¹⁹ *Insolvencies in Europe 2005/6*, Creditreform Economic Research Unit. (Fizetéseképtelenség Európában 2005/6, Creditreform Gazdasági Kutatócsoport).

²⁰ P. Matsakos et al., *Vie et Survie des PME, PMI, TPE dans leur environnement quotidien aujourd'hui et demain, Rapport Saratoga/Datar* (A mikro-, kis- és középvállalkozások, élete és túlélése a mindennapi környezetükben, ma és holnap, Saratoga/Datar jelentés), 2004.

²¹ *The European Agenda for Entrepreneurship*, European Commission, COM(2004) 70 final, 11.2.2004. (Vállalkozói cselekvési terv, Európai Bizottság, COM(2004) 70 végleges, 2004.02.11.)

²² Lásd az 1. lábjegyzetet.

területen meglévő korlátozott hatásköre miatt a Bizottság tevékenysége az üzleti kudarc jogi és társadalmi következményeire vonatkozó²³ – a követendő gyakorlat meghatározását és népszerűsítését²⁴ is lehetővé tevő – adatgyűjtésre korlátozódott. Ez a tevékenység reformok bevezetését segítette elő az EU-ban, és sok tagállam merített ötletet az európai szinten összegyűjtött bevált gyakorlatokból és politikai következtetésekből.

Ugyan eltérő mértékben, de az EU sok országában megvan a **politikai elkötelezettség** a nemzeti és regionális hatóságok szintjén az üzleti kudarc ügyének felkarolására és az újrakezdés elősegítésére. A megújított lisszaboni stratégia keretén belül nemzeti reformprogramában²⁵ a tagállamok körülbelül harmada nyújtott be javaslatot a fizetéseképtelenségről szóló nemzeti jogszabályok megreformálásáról. Ennek eredményeképpen sikerült **javulást elérni a fizetéseképtelenségről szóló jogszabályokban**: a tagállamok fele hozott a fizetéseképtelenség következményei alóli mentesüléshez szükséges időtartam csökkentését célzó intézkedéseket, oldotta fel a korlátozásokat, illetve egyszerűsítette a csődeljárásokat (lásd melléklet). Az Egyesült Királyság az ügyek nagy részével már 2002-ben foglalkozott. Spanyolország és Olaszország a közelmúltban vezetett be hasonló jogszabályi intézkedéseket. Ennek ellenére az EU-tagállamok majdnem felének még az első lépéseket kell megtennie ebbe az irányba. Még egy tagállam sem dolgozott ki **átfogó stratégiát** az újrakezdés esélyének megteremtését szolgáló szakpolitikára vonatkozóan – egyedül Ausztria jelentett be új terveket 2008-ra. Mindazonáltal, még mindig sok tennivaló van a vállalkozókkal szembeni pozitív hozzáállás elősegítése érdekében, azért, hogy többen kapjanak kedvet új vállalkozások beindításához, valamint a kockázatok és kudarc miatti megbélyegzés enyhítése céljából.

3.1. Közmegítélés, oktatás és a médiák

Az üzleti kudarc negatív hatásaihoz vezető első lépés annak nyilvános vitája és az újrakezdés hasznának **tudatosítása** lenne a jövő vállalkozóinak körében. A kutatások azt jelzik, hogy a (például promóciós kampányokon keresztül megvalósuló) **kulturális támogatás** pozitívan hat a vállalkozói tevékenység mértékére az EU-ban²⁶.

Sok fiatalból végül soha nem lesz vállalkozó. A vállalkozói ismeretek oktatása alapvető eszköz a vállalkozói szemlélet kialakításához és annak tudatosításához, hogy az üzleti kudarc egy új lehetőség kezdetét is jelenti. Manapság sok európai ódzkodik attól, hogy egyéni vállalkozóként vagy vállalkozóként próbáljon szerencsét és nyilvánvalóan **fél a csődtől**²⁷. Az élethosszig tartó tanulásra vonatkozó nemzeti stratégiák kulcsszerepet játszhatnak a vállalkozói és üzleti készségek kifejlesztésében és szinten tartásában.

²³ Ezt a tevékenységet a vállalkozók és a vállalkozói lét 2001–2006-os többéves programja keretében végezték el („A legjobb eljárás”, „Európai Kisvállalkozási Charta”).

²⁴ *Final report of the expert group of the Best project on Restructuring, Bankruptcy and a Fresh Start*, European Commission, 2003. (A szakértőcsoport jelentése a legjobb szerkezetátalakítási, csődeljárási és újrakezdési projektekről, Európai Bizottság, 2003)

²⁵ Melléklet az Európai Tanács tavaszi ülészakának címzett bizottsági közleményhez. A növekedést és foglalkoztatást célzó, megújult lisszaboni stratégia megvalósítása – „Az eredmények éve”. Európai Bizottság, COM(2006) 816 végleges, 2006.12.12.

²⁶ *Global Entrepreneurship Monitor* (Globális vállalkozói szemle), 2004

²⁷ Lásd az 9. lábjegyzetet.

Egy holland kiadvány²⁸ hét esetet mutat be, amelyben vállalkozók osztják meg tapasztalataikat a csődbe jutásról, és elmesélik hogyan lettek sikeres újrakezdők. A kiadvány letölthető a holland Gazdasági Ügyek Minisztériumának honlapjáról.

Az EU **közvéleménye** – az okoktól függetlenül – a csődbe jutást gyakran bűncselekményként tartja számon. A **tömegkommunikációs eszközök** fontos szerepet játszhatnak ennek a téveszmének az eloszlatásában, és a kudarcot vallott vállalkozók tapasztalataiból nyerhető társadalmi haszonról szóló információ terjesztésében. Ugyanezt a szerepet tölthetik be a különböző díjak.

Az elmúlt két évben **Németországban** létrehozták az INDULÓ VÁLLALKOZÁSOK DÍJÁT, és vele együtt az ÚJRAKEZDŐ kategóriát is. Két állami fejlesztési bank és egy kezdő vállalkozásokat támogató regionális ügynökség szponzorálásával, olyan becsületes vállalkozókat tüntettek ki, akik tanultak üzleti kudarcukból és a második vállalkozásukban már sikeresek voltak. A főbb tömegkommunikációs eszközök szívesen számoltak be az eseményről.

Tanulságok

- *Az újrakezdés jótékony hatását ki kell emelni információs kampányokban és oktatási programokban, amelyek alátámasztják, hogy a többszöri próbálkozás együtt jár a természetes tanulási folyamattal, kutatással és felfedezéssel.*
- *A tömegkommunikációs eszközök szerepet játszhatnak abban, hogy a csődbe jutást és csalást egymástól elválasszák, valamint népszerűsítsék a vállalkozás újrakezdésének áldásos hatásait, ami javítja a vállalkozást újrakezdők közvélemény általi megítélését és elősegíti tapasztalataik megbecsülését.*
- *A téma további megvitatása az összes érintett bevonásával elősegíthetné az üzleti kudarcot övező megbélyegzés számos arcának felfedését.*

3.2. A fizetéseképtelenségről szóló jogszabályok szerepe

A csődeljárás utáni újrakezdés jogi szempontból is nagy kihívás lehet. Sok országban a jog még **mindenkit egyformán kezel, függetlenül attól, hogy a csődbe jutás csalárd módon** vagy felelőtlenség miatt következett be, vagy ellenkezőleg a kudarc nem egyértelműen a vezető vagy a tulajdonos hibájából, vagyis **becsületes és gyanún felül álló módon** következett be. Ezenkívül számos szabály vezet be – kizárólag a csődeljárás megléte miatt – korlátozásokat, tilalmakat és cselekvéseképtelenséget a csődbe jutottakra vonatkozóan. Ez az automatikus hozzáállás nem veszi figyelembe azokat a kockázatokat, amelyek az üzleti élet mindennapos eseményei közé tartoznak, és azt a hiedelmet tükrözi, miszerint a csődbe jutott személy, olyasvalaki, akiben a társadalom nem bízhat meg. A fizetéseképtelenségi jogszabályokban történő radikális változására van szükség az EU-ban.

A közelmúltban végzett kutatások²⁹ arra kerestek választ 15 országban, hogy vajon ha enyhítenek a magánszemélyek fizetéseképtelenségéről szóló jogszabályokon, akkor az vállalkozásra ösztönözne-e. 13 EU-országot vizsgáltak, Kanadával és az Egyesült Államokkal együtt, ahol a szövetségi csődeljárási törvénykönyv lehetővé teszi az adósok azonnali

²⁸ Tweede kans – failliet gaan betekent niet mislukken/lessen in vallen en opstaan, <http://www.minez.nl/>.

²⁹ J. Armour and D.J. Cumming, "Bankruptcy Law and Entrepreneurship". (A csődeljárás joga és a vállalkozás) University of Cambridge, Centre for Business Research, Working Paper No 300, 2005.

mentesülését. A tanulmány a „szigorúság” mércéjének a mentesülést és az önálló vállalkozók számának adatait tekintette 13 éven keresztül. Arra a következtetésre jutott, hogy **a csődeljárási törvénynek nagy hatása van a vállalkozások indítására**, és hogy gazdasági jelentősége nagyobb volt, mint a GDP növekedése vagy a értékpapíripiaci hozamok.

Görögország új csődeljárási törvényt hozott, amelynek célja az egyszerű és a csaláson alapuló csőd közötti megkülönböztetés. A jövőben a nem csaláson alapuló csődbe jutottakat nem lehet letartóztatni, és szavazati joguk, valamint választhatóságuk sem szenved csorbát.

A vállalkozóknak nehéznek tűnhet a túlzott adósságoktól való megszabadulás és az azt követő újrakezdés. Gyakran előfordul, hogy a fennmaradó adósságokat nem törlik automatikusan a fizetéseképtelenségi eljárások lezárta után: ha az adós természetes személy, továbbra is felelősségre vonható. A személyes felelősség esetén a hitelezők behajthatják a fennmaradó adósságot az adós személyes vagyontárgyainak terhére. Ugyanakkor, ha a vállalkozó magánvagyonra nem elégséges, bizonyos esetekben lehetőség van az **adósság elengedésére**. A becsületes csődbe jutottak számára az adósság visszafizetésének ütemezésére van lehetőség olyan országokban, mint Portugália, Magyarország, Finnország. Belgiumban, Írországon és az Egyesült Királyságban³⁰ automatikusan mentesülnek.

Az **Egyesült Királyságban** minden csődeljárás alatt állót korlátozás alá vonnak a csődeljárás időtartama alatt, de a becsületes, csődeljárás alatt álló maximum 12 hónapon belül mentesül. Azokat a csődeljárás alatt állókat, akiknek a magatartása becsületes, felelőtlen vagy bűnös, 15 évig terjedő szigorú korlátozásoknak vethetik alá.

Továbbá, úgy tűnik, hogy egyértelmű összefüggés van egy adott ország fizetéseképtelenségről szóló jogszabályainak viszonylagos minősége és a fizetéseképtelenséggel foglalkozó rendszer viszonylagos hatékonysága között³¹, mivel a jogállamiság kulcsszerepet tölt be társadalmunkban³². A hosszantartó **peres eljárások** különösen idő és pénzigényesek, valamint a tőke felmorzsolódása miatt elriasztanak az újrakezdéstől. Az EU-ban egy csődeljárás lefolytatásának és a vállalkozás felszámolásának átlagos időtartama 4 hónap (Írország) és 9,2 év (Cseh Köztársaság) között mozog, a költségek a vállalati vagyon 1 százaléka (Hollandia) és 22 százaléka (Lengyelország) között ingadoznak³³. Az egyszerűsített csődeljárás a veszteséges vállalatok könnyebb megszűnését, a források jobb elosztását és a fennmaradó vagyontárgyak igazságosabb elosztását tenné lehetővé a hitelezők között.

Lettországon új fizetéseképtelenségről szóló jogszabály lép érvénybe 2008. január 1-én. Az egyik cél az eljárások hosszának lerövidítése volt; a törvény lényegesen megváltoztatja a fizetéseképtelenségi eljárások célját és elveit.

³⁰ Entrepreneurship Policy Indicators: Bankruptcy legislation in OECD Member and Non-Member Economies, (Vállalkozáspolitikai mutatók: csődeljárási törvény az OECD tagországokban és nem tagországokban) OECD CFE Working Paper Series No 1, 2006.

³¹ 2004 EBRD Legal Indicator Survey for transition economies, (A jogi mutatókról szóló 2004-es EBRD-felmérés az átmeneti gazdaságokban) in The European Restructuring and Insolvency Guide 2005/2006.

³² A szorosabb igazságszolgáltatási együttműködésnek elő kellene segítenie, hogy bizonyos csődeljárás alatt álló személyek ne távozhassanak külföldre az anyaországukban rájuk rótt – de a letelepedési országukban ismeretlen – cselekvéseképtelenséget és korlátozásokat elkerülendő. A Tanács E-justice csoportja tanulmányozza a társasági törvénnyel kapcsolatos bírósági ítéletek nyilvántartását EU-szinten, amely lehetővé tenné a nemzeti nyilvántartások és a bíróságok közvetlen összekapcsolását.

³³ Doing Business in 2007, World Bank. (Vállalkozás 2007-ben, Világbank)

Tanulságok

- Alapvető fontosságú a megfelelő keret létrehozása, amely egyidejűleg megfelelően védi minden fél érdekét, ugyanakkor elismeri a vállalkozónak azt a lehetőségét, hogy kudarcot valljon és újrakezdjen. A csődeljárási törvénynek a jogi elbánás szempontjából éles különbséget kellene tennie a nem csalás miatt és a csalás miatt bekövetkező csődök között.
- Azoknak a vállalkozóknak, akik önhibáján kívül jutnak csődbe, jogosultnak kellene lenniük arra, hogy hivatalos bírósági döntést kapjanak, amely tisztázza őket a csalás vádjától és felmenti őket. Ezt a döntést a nyilvánosság számára hozzáférhetővé kellene tenni.
- A fizetéseképtelenségről szóló jogszabályokban – bizonyos feltételek mellett – biztosítani kellene a fennmaradó adósságok alóli korai mentesülést.
- A jogkorlátozásokat, jogfosztásokat és tilalmakat le kellene csökkenteni.
- A peres eljárásokat egyszerűsíteni és gyorsítani kellene, ami segít megőrizni a csődeljárás alá vont vagyontárgyak értékét, amikor a források újraelosztására kerül sor. A peres eljárásoknak legfeljebb egy évig kellene tartaniuk.

3.3. A veszélyben lévő vállalkozások aktív támogatása

Az üzleti bukás miatti megbélyegzés az egyik oka annak, hogy sok pénzügyi problémával küszködő kis- és középvállalkozás addig próbálja palástolni a problémáit, amíg túl késő nem lesz. Az időben hozott intézkedés alapvető fontosságú a csőd elkerülésére, és sok esetben a vállalkozás **megmentése** célszerűbb, mint a felszámolása. Ezért van az, hogy olyan országok, mint Franciaország, Észtország, Spanyolország, Málta és Olaszország jogrendszere inkább a szerkezetátalakítást és az üzleti tevékenység folytonosságát támogatja.

Sok vállalkozó híján van a sikeres válságmenedzseléshez szükséges erőforrásoknak és tapasztalatoknak. Ha hiba történik ebben a szakaszban, vagy nincs megfelelő, időben rendelkezésre álló tanácsadás, a csőd elkerülhetetlenné válik.

Dánia egy kísérleti „korai figyelmeztető rendszert” vezet be, a Holland Ondernemersklankbord mintájára. Négy éves költségvetésével a rendszer az ideiglenes problémák miatt a fizetéseképtelenség felé tartó vállalkozásokat segíti gyakorlati know-how-val és tanácsadással.

A **korai figyelmeztetés** eszközei sokfélék lehetnek, az on-line alapúaktól kezdve az idevágó kiadványokon át a vállalkozások pénzügyi helyzetének követésére jobban ellátott szereplők közvetlenebb részvételéig. A bizonytalan időszak átvészelésére fontos lehet a kiegészítő **pénzügyi támogatás**. A vállalkozóknak pénzügyi állapotuk korai felmérésében való segítésére, a Bizottság létrehozott egy on-line hozzáférhető önértékelő eszközt³⁴.

A héa. befizetésének elmulasztására figyelmeztető levélben Franciaország olyan információkat is csatol, amelyekből megtudhatják hova fordulhat tanácsért a pénzügyi nehézségekkel küzdő vállalkozó³⁵. A vállalkozók kiadásait (jogi tanácsadás és mediátor díja) fedező biztosítást is köthetnek az adósságok időben történő törlesztésére.

³⁴ <http://ec.europa.eu/sme2chance>.

³⁵ <http://www.entrepriseprevention.com/>.

Tanulságok

- *A fizetéseképtelenségek számát nem lehet megszüntetni teljesen, de a gazdaságilag életképes vállalkozások időben történő támogatása a fizetéseképtelenségi esetek számát minimálisra csökkentheti. A támogatási intézkedéseknek a fizetéseképtelenség megelőzésére, szaktanácsadásra és az időben történő beavatkozásra kell irányulniuk.*
- *Figyelmet kell fordítani a segítségnyújtás megfizethetőségére is, mivel a veszélyben lévő vállalatok nem engedhetnek meg maguknak költséges tanácsadást.*
- *A hálózatépítésre adódó alkalmakat, amelyeket az EU³⁶ és az európai üzleti szervezetek biztosítanak, teljesen ki kellene használni.*
- *A fizetéseképtelenségről szóló jogszabályoknak az átszervezésre és a megmentésre kellene lehetőséget biztosítaniuk, ahelyett, hogy kizárólag a felszámolásra összpontosítanának.*

3.4. Az újrakezdők aktív támogatása

A legnagyobb nehézséggel akkor találják magukat szembe a vállalkozók, amikor egy második vállalkozásba fognak – források, megfelelő képességek és pszichológiai támogatás nem szerepel kellő mértékben az állami segítség palettáján. A **magára hagyatottság** a vállalkozó első négy nehézsége között szerepel az kezdéskor³⁷.

Az új vállalkozás felállításához szükséges erőforrások – főleg **pénzeszközök** – hiánya miatt a friss kezdők általában elrettennek.³⁸ Az újrakezdők gyakran kevesebb tőkével terveznek indulni, mint más kezdő vállalkozók, viszonylag kevés alkalmazottal tervezik vállalkozásukat és korlátozott felelősségű társasági formát választanak jogi keretnek. A kezdő vállalkozás első hónapjaiban a legnagyobb probléma vevőket és megrendelőket találni, a likviditás, valamint a pénzügyi állami támogatáshoz jutás.

Szászországban (**Németország**) azok a kkv.-k, amelyek a fizetéseképtelenségi eljárás során bizonyítják, hogy képesek átszerveződni, támogatáshoz juthatnak a Szászországi Állami Fejlesztési Banktól, abból a célból, hogy felállítsanak egy fizetéseképtelenségi tervet, folytassák vállalkozásukat, és tiszta lappal induljanak a fizetéseképtelenségi eljárás befejeződése után.

Fontos, hogy a fizetéseképtelenné vált vállalkozók feldolgozzák a tapasztalataikat, és megfelelő **képzésben** részesüljenek új vállalkozásuk megindításához. A vállalkozói szerepmodellek létezése, a rugalmasság és a felsőfokú végzettség növelik az újrakezdés valószínűségét. A fiatalabb volt vállalkozóknál nagyobb a valószínűsége annak, hogy ismét vállalkozók legyenek, mint az idősebbeknél³⁹. Ezek a főbb közös trendek, de az újrakezdők szükségletei inkább egyéniek, a támogatási intézkedések megtervezésekor rugalmas hozzáállásra van szükség.

³⁶ Az Európai Regionális Fejlesztési Alap keretében futó INTERREG IVC program kiváló eszköz az üzletek támogatásáról szóló követendő gyakorlatok tapasztalatcseréjére: http://www.interreg3c.net/web/fic_en

³⁷ Lásd a 18. lábjegyzet. A másik három nehézség a vevőkkel való kapcsolattartás, az adminisztráció és a finanszírozás.

³⁸ Lásd a 12. lábjegyzetet.

³⁹ Lásd a 13. lábjegyzetet.

2004 óta **Luxemburg** körülbelül 40, nem csalás miatt csődbe jutott személyt részesített személyre szabott vezetői képzésben, hogy jobban felvértezze őket az újrakezdéshez.

A csődbe jutott személyeknél előfordulhat, hogy elveszítik saját képességeikbe vetett bizalmukat, és ez lelkileg megviseli őket. A specifikus szakmai és a pszichológiai **tanácsadás** döntő fontosságú a fizetéseképtelenséggel való megbirkózáshoz. Az üzleti közösségbe való újbóli bekapcsolódást az újrakezdőknek a piaci résekre való rávezetése, új partnerekkel és lehetséges befektetőkkel való megismertetése is elősegítené.

A Francia Kereskedelmi és Ipari Kamara és a Francia Bankárszövetség támogatásával 1999-ben létrehozott **francia** Re-réer társaság a fizetéseképtelenségen már átesett újrakezdő vállalkozók önbizalmának erősítésén dolgozik.

Tanulságok

- Az illetékes hatóságoknak elegendő pénzügyi eszközt kellene áldozniuk az újrakezdő vállalkozásokra a kezdő vállalkozásoknak szánt állami támogatásokkal szembeni akadályok elgördítésével.*
- A bankoknak és a pénzügyintézeteknek felül kellene vizsgálniuk az újrakezdőkkel szembeni túlságosan óvatos hozzáállásukat, ami gyakran negatív hitelbesorolásukon alapszik. A Bizottság tervezi, hogy ezt az ügyet a bankárok és kkv.-k kerekasztalának napirendjére tűzi.*
- Az EU-országoknak biztosítaniuk kellene, hogy akik nem csalás miatt váltak fizetéseképtelenné, azoknak a neve ne kerüljön fel a bankszektor kölcsönhöz jutást korlátozó listáira.*
- A közbeszerzést kiíróknak tudomásul kellene venniük, hogy a közbeszerzésre vonatkozó irányelvek nem teszik lehetővé a múltban fizetéseképtelenné vált pályázók hátrányos megkülönböztetését.*
- Megfelelő pszichológiai és szakmai támogatást és specifikus oktatást kellene az újrakezdők rendelkezésére bocsátani.*
- Az illetékes hatóságoknak elő kellene segíteniük a vevők, üzleti partnerek és befektetők támogatását azzal, hogy támogatják a köztük és az újrakezdők közötti kapcsolatot az újrakezdők szükségleteinek figyelembevételével.*

4. KÖVETKEZTETÉS

A vállalkozás számára kedvező nemzeti **keretfeltételek** alapvető fontosságúak az EU vállalkozói potenciáljának teljes kihasználása és dinamikus vállalatok létrejötte céljából. A **közvéleménynek** a sikeres vállalkozásról alakított **felfogása** ebből a szempontból lényeges, és együtt kell járnia a veszélyben lévő vagy kudarcot szenvedett vállalkozók **újrakezdését elősegítő** szakpolitikával. Ezért a Bizottság felkéri az EU-országokat, hogy aktívabban vegyenek részt az üzleti kudarc okozta megbélyegzés csökkentésében, a növekedést és a foglalkoztatást célzó stratégia részeként vállalt vállalkozástámogatás, valamint az átfogó vállalkozáspolitikai keretében. A Bizottság továbbra is támogatja a tagállamok erőfeszítéseit bevált gyakorlataik ismertetésével. A reformok ütemét felgyorsítandó, a Bizottság az üzleti kudarc kedvezőbb megítélésének előmozdítására szolgáló kampányok során felhasználható kommunikációs anyagot is biztosít.

TÁBLÁZAT: JELENLEGI HELYZET A TAGÁLLAMOKBAN⁴⁰

I	Vannak intézkedések	(I)	Tervezett/részben megvalósult intézkedések	N	Nincsenek intézkedések
----------	---------------------	------------	--	----------	------------------------

	Felvilágosítás/oktatás	Átfogó stratégia	A nem csalás miatt bekövetkezett fizetésképtelenségről	Csökkentett korlátozások	A becsületes fizetésképtelenségekkel való jobb jogi elbánás	Rövid mentesülési időszak	Egyszerűsített eljárások	Támogatás ösztönzése	Kapcsolatok elősegítése	A pénzügyi szektoron belüli eszmecsere	Összes I+(I)
Belgium	N	N	(I)	(I)	I	(I)	N	N	N	N	4
Bulgária	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Csehország	N	N	N	N	N	N	(I)	N	N	N	1
Dánia	N	N	N	I	(I)	I	(I)	N	N	N	4
Németország	(I)	N	N	I	I	(Y)	N	N	N	N	4
Észtország	N	N	N	N	N	(I)	(I)	N	N	N	2
Írország	N	N	N	N	N	I	I	N	N	N	2
Görögország	N	N	N	I	(I)	(I)	I	N	N	N	4
Spanyolország	N	N	N	N	I	I	I	N	N	N	3
Franciaország	N	N	N	N	(I)	N	I	N	(I)	N	3
Olaszország	N	N	N	I	I	(I)	(I)	N	N	N	4
Ciprus	N	N	(I)	(I)	N	(I)	(I)	N	N	N	4
Lettország	N	N	N	N	N	N	(I)	N	N	N	1
Litvánia	N	N	N	I	(I)	I	(I)	N	N	N	4
Luxemburg	N	N	N	N	N	N	N	I	N	N	1
Magyarország	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Málta	N	N	N	(I)	(I)	N	N	N	N	N	2
Hollandia	(I)	N	N	N	(I)	(I)	N	N	N	(I)	4
Ausztria	N	(I)	N	(I)	(I)	(I)	I	(I)	(I)	N	7
Lengyelország	N	N	N	N	(I)	(I)	I	N	N	N	3
Portugália	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Románia	N	N	N	(I)	(I)	N	I	N	N	N	3
Szlovénia	N	N	N	N	N	(I)	N	N	N	N	1
Szlovákia	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	0
Finnország	N	N	N	I	N	(I)	I	I	N	N	4
Svédország	N	N	N	N	I	(I)	I	N	N	N	3
Egyesült Királyság	N	N	I	I	I	I	I	N	N	N	5
Total Y+(Y)	2	1	3	12	15	17	17	3	2	1	

⁴⁰

Ez a táblázat nem tartalmazza az intézkedések megítélését. Az intézkedések meglétét vagy hiányát mutatja a tagállamok jelentései és a rendelkezésre álló adatok alapján.